

УДК 398

ISSN 2560-4414
e-ISSN 2560-3191
<http://folkloristika.org>
<http://folkloristics.org>

ФОЛКЛОРИСТИКА

Часопис Удружења фолклориста Србије

Година четврта, број 2, 2019

UDC 398
ISSN 2560-4414
e-ISSN 2560-3191
<http://folkloristika.org>
<http://folkloristics.org>

FOLKLORISTIKA
Journal of the Serbian Folklore Association
IV, No. 2, 2019

Editors in chief

Sonja Petrović and Smiljana Đorđević Belić

Editorial board

Mirjana Zakić, Sanja Zlatanović, Branko Zlatković, Selena Rakočević, Biljana Sikimić, Boško Suvajdžić, Đorđina Trubarac Matić

International editorial board

Margaret Beissinger, Ana Martinoska, Andrey B. Moroz, Jelenka Pandurević, Tanja Petrović, Mihai Radan, Joanna Rękas, Carol Silverman, Veselka Toncheva

Advisory board

Nada Milošević-Đorđević, Ljiljana Marković, Aleksandar Jerkov, Dragana Radojičić, Marina Ju. Martynova, Sofija Miloradović, Bojan Jović, Krinka Vidaković Petrov, Petko Hristov, Laura Jiga Iliescu, Charalampos Passalis

FOLKLORISTIKA is published biannually

Publishers: Serbian Folklore Association, Belgrade; Faculty of Philology
University of Belgrade; University Library "Svetozar Marković", Belgrade

Printed by: Čigoja Štampa, Belgrade

Web: <http://www.folkloristika.org>, <http://www.folkloristics.org>

E-mail: folkloristika.ufs@gmail.com

ФОЛКЛОРИСТИКА
Часопис Удружења фолклориста Србије

УРЕДНИШТВО

Главни уредници

Соња Петровић и Смиљана Ђорђевић Белић

Чланови редакције

Мирјана Закић, Сања Златановић, Бранко Златковић, Селена Ракочевић,
Биљана Сикимић, Бошко Сувајџић, Ђорђина Трубарац Матић

Чланови редакције из иностранства

Margaret Beissinger, Ана Мартиноска, Андрей Б. Мороз, Јеленка
Пандуревић, Tanja Petrović, Mihai Radan, Joanna Rekas, Carol Silverman,
Веселка Тончева

Савет часописа

Нада Милошевић-Ђорђевић, Љиљана Марковић, Александар Јерков,
Драгана Радојичић, Марина Ју. Мартынова, Софија Милорадовић, Бојан
Јовић, Кринка Видаковић-Петров, Петко Христов, Laura Jiga Iliescu,
Charalampos Passalis

ФОЛКЛОРИСТИКА излази два пута годишње

Издавачи: Удружење фолклориста Србије, Београд; Филолошки факултет,
Београд; Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“, Београд

Прелом и штампа: Чигоја штампа, Београд

Тираж: 100 примерака

Интернет страница: <http://www.folkloristika.org>, <http://www.folkloristics.org>

Е-пошта: folkloristika.ufs@gmail.com

Copyright © Израда и графички дизајн сајта: Мето Одобашић

Copyright © Логотип и корице: Омнибус, Београд

Copyright © Текстови у *Фолклористици*: Издавачи – Сва права задржана

Copyright © Фотографије у *Фолклористици*: ауторство је назначено у Изворима илустрација

Copyright © Графичко обликовање *Фолклористике*: Уредници

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

398

ФОЛКЛОРИСТИКА : часопис Удружења фолклориста
Србије / главни уредници Соња Петровић, Смиљана Ђорђевић
Белић. - [Штампано изд.]. - 2016, бр. 1- . - Београд : Удружење
фолклориста Србије : Универзитетска библиотека "Светозар
Марковић" : Филолошки факултет, 2016- (Београд : Чигоја штампа)
. - 24 cm

Полугодишње. - Друго издање на другом медијуму: Фолклористика
(Online) = ISSN 2560-3191
ISSN 2560-4414 = Фолклористика (Штампано изд.)
COBISS.SR-ID 238141196

ФОЛКЛОРИСТИКА

Часопис Удружења фолклориста Србије

ISSN 2560-4414 (Штампано издање)

ISSN 2560-3191 (Online)

Година четврта, број 2, 2019

СТУДИЈЕ И ОГЛЕДИ

Данијела Поповић Николић, Народни певачи проте Драгутина М. Ђорђевића:
Партизанске теме у постфолклорној епској хроници 9–23

Селена Ракочевевић и Здравко Ранисављевић, Стручњаци као медијатори између државе и носилаца пракси нематеријалног културног наслеђа: Номинацијски досије „Коло, традиционална народна игра“ 25–43

Наташа Диденко, „Балканскиот фестивал на народни песни и игри“ во функција за развој на културниот туризам во Охрид 45–63

ИСТРАЖИВАЊА И ГРАЂА

Зоја Карановић и Весна Ђукић, „Добри смо ти гости дошли, добар смо ти глас донели“: Неколико српских народних божићних песама из Белог Тимока 67–71

Ања Глишовић, Свадба у Новом Пазару и околини: Народне песме и обичаји који претходе венчању 73–110

Јелена Г. Јевтић и Тијана Ј. Милентијевић, Свадба у Сиринићкој жупи 111–121

Јелена Г. Јевтић и Тијана Ј. Милентијевић, Прочка у Сиринићкој жупи 123–129

Бранко Ђупурдија, О биографији и мемоарима Гојка Трбовића-Ђошана 131–139

БИБЛИОГРАФИЈА

Марко Ђорђевић, Библиографија часописа *Прилози проучавању народне поезије* 143–208

ПРИКАЗИ И БЕЛЕШКЕ

Дејан Илић, Српска фолклорна баштина Косова и Метохије 211–217

Бранко Златковић, О усменој и (за)писаној речи 219–225

Дејан Илић, Песме „на међи“ у *Босанској вили* 227–233

Биљана Сикимић, Етномузиколошки записи из прве половине 20. века 235–242

Ана Савић, Дијахронијско-синхронијски преглед проучавања, утврђивање основа жанра и искорак ка даљим истраживањима предања 243–249

Сања Златановић, Упоредна истраживања словачке и македонске народне баладе 251–254

ХРОНИКА

Младен Станић, Седми међународни научни скуп Удружења фолклориста Србије 257–259

Моника Кропеј Telban, Конференција о приповедању 261–263

Данка Лајић Михајловић, Фолклористички семинар Образовно-културног центра
„Вук Караџић“ у Тршићу 265–268

Иван Златковић, Десетогодишњица награде „Миле Недељковић“ 269–272

Белешке о наградама из области фолклористике, етнологије и етномузикологије
273–277

Издање научне грађе

Свадба у Сиринићкој жупи

Јелена Г. Јевтић и Тијана Ј. Милентијевић

У прилогу се доноси транскрипт разговора са Славицом Реџић (рођена 1957. године у Врбештици, живи у Штрпцу), који су ауторке водиле 2016. године. У њему су представљени некадашњи свадбени обичаји у Сиринићкој жупи и неколико свадбених песама. Саговорница је казивала о различитим елементима ове сложене ритуалне праксе (наводацисање, прошевина – *зговарање*, подизање мушког детета, обредни хлебови, ритуално даривање, магијске радње везане за плодност и заштиту младенаца).

Кључне речи: свадба, свадбени обичаји, свадбена лирика, Сиринићка жупа, теренско истраживање

J.J.: Сад ће ми кажете како се вршило наводацисање пре, како просиле девојку?

С.Р.: Ја сам Стојна, а Натка ми је свекрва. И она би ми рекла овако: „Ај, снашо, ће и'ш у воденицу?“ „Ђ' идем.“ „Ај, жи' ти ја, иди код Велике, па види... Иму девојку, па приговори мало за нашега младожењу.“

J.J.: Добро.

С.Р.: Ја сам отишла у воденицу, прођо код Стојнине куће. „Жи' ти ја, Натке, де си била?“ „Ете, пошла сам у воденицу, па наврати код вас да видим што прајте, што работате.“ „Ете, жи' ми ти, утепасмо се у раду. Будим ја, па и овој девојче.“ „А тој гу валиш, или стварно ти је вредно?“ „Вредна, жи' ми ти, прековредна.“ „Знам, знам. У пролећ беше она на Лазарицу код нас. Ка топка од колениче. Крупна девојка, и за домаћицу, и за пољарицу, и за... Све. Него, и наше дете није лоше. Ајде ће попијемо, жи' ти ја, кафу, па ће зборимо.“ Пописмо кафу, него... „Искрено ће ти кажем. Наша кућа је домаћинска.“ „А и наша.“ „Па, зато... Што да рекнем ја с'г кад се вртим? А имате мало... Да ми даш мало... Поузање да, да кажем да ће бине нешто од овој моје долазење.“ „Ће видимо, још несмо се зачиниле. Топру д' стрижемо оуце, топру све, а ако ни се удава, ми морамо да изаткаемо много белове. Ваша кућа је много голема, много чарапе, џемедане, минтане... Ће не сачекате.“ „Није проблем да те сачекамо, него је проблем да ми ти кажеш на сигурно.

И ми ваља да се спрајмо. И ми несмо спрајени. Него, тој би било тамо, крај пролећ. Па, да кажем да се спрајмо, па да дођемо и да зговоримо довојку.“ „Домаћин ми је у шуму, за дрва. Ја не могу да зборим у његово име. Него, па ће дођете ви некоје вече, па ће се договоримо, ће даде Бог да се сложимо.“

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: „Е, свекрво, ће бине работа. Обрадовала се мати и седамнајес године ги напунила, они већ се уплашиле ће ги остне тако, него дај ми да се... Да почнемо да се праљамо, јер несу малина баш у кућу. Има три брата, две сестре, два стрица, деду и бабу. Коџа ће требамо да ткајемо. Бељове за по старе, ћарапе за овеј момке, сукње за девојке, имамо доста... Коџа работу... А и они ће иму коџа работу око нас. И ми, фала Богу, деветнајес душе смо у кућу. Него, да се приспрајмо, па тако. Они ни рекле у пролећ, кад пооремо, можемо да идемо да гу зговоримо, па после ће прајмо свадбу у јесен. Да се мало зачинимо. И овај што ни је... Деда по терзије, он ће се врати, ће ни донесе нешто за снашу, неки крс, неки... За око грло. И колан треба да ни донесе.“

Ј.Ј.: То били као дарови за снашу, а тако?

С.Р.: Да, дарови. Колан ишо. [Пренишче, колан...]

Ј.Ј.: Аха. И што сте даровали снашу? Што... Значи, крс, колан...

И: Па, тамо де су били богатији, они су могли, значи, те сребрњаке краљ Петар Први, значи... Тад, то време, биле новчанице од сребра, пошто није имало други, украсно нешто, то се, значи, око струка направио колан. То дође као неки каиш од ручни рад [манистра] и ту новчанице се стаљале до... Значи, колко је кућа богата. Ако има, најмање двајес два сребрњака требало да се стави око струк за девојку. Ако неко нема, па их стави мало ређе и по томе људи су знали колко су богати. И по крс који је рађен већином у Призрен, пошто ми, обичај је из жупе, из Штрпце, и ови терзије који ишли тамо да раде, да праве ношњу, они су могли да донесу у жупу крс. Али, тој су биле већином људи који су биле терзије, који имале паре да даду за тако нешто.

Ј.Ј.: Аха, добро.

С.Р.: А де су били сиромашни, ишли су само у своју ношњу, пауту... Кад се удавала, девојка носила ношњу. То је било уместо венчанице. У најстарије време, на главу носила челенку. То јој је свекар доносио. Она је била окићена са кострењке и манистра. Ишла је на коњу. А мало касније, уместо челенке млада је стављала вал и венче, такође дар од свекра. Кад је испрошена, шаље свекрви шамију сас сребрно парче и шимшир, а онда свекрва то носи недељу дана као знак да је њен син верио девојку. Мало пре свадбе они будућој снаји носе ношњу за свадбу, пауту, подгрљач, чарапе, кондуре бошћу, бошчичиће, колан, крс, пренишче или низанче и наушмице. То она носи на дан свадбе. Дешавало

се да девојка буде верена дуг период, пар година, и тада јој за сваки празник свекар доноси дарове, нешто од одеће и прећу од које она треба свим будућим укућанима да исплете нешто од вуне. Касније мланеста носи колан и крс за сваки већи празник, Ускрс, Божић и крсна слава.

Ј.Ј.: То је. А ће кажемо сад, овај, за веридбу? Како се звало овде, зговарање?

С.Р.: Зговарње.

Ј.Ј.: Оћемо за то сада? Ајде, може. Како зговарале?

С.Р.: Зговарање било, већином ишло... Значи, не ишо младожења, него ишо свекар, сас браћу и нека зава. Али, реће било да се иде женско, више ишле мушки. Долазили у кућу и крену одма на праву ствар, зашто дошли. Значи, нису одуговлачили, него одма кажу да им се девојка свиђа, а већином девојке су могли да виду на сабор или у лазарицу. Пошто ишле девојке пре удаје, оне које су за удају, ишле у лазарицу, и тад су могли момци да их виду и да кажу родитељима да им се свиђа. А ако случајно свекру, мислим оцу, не свиђа се та фамилија, они убеду младожењу и младожење кад му се каже једном да они не желе да иду по те девојке, они нису ишли. Није мого младожења да утиче на родитеље.

Ј.Ј.: Да, да.

С.Р.: Значи, више старији су одлучивали кога ће узме њихов син, коју девојку.

Ј.Ј.: Аха, добро. А кад ишли, значи, да је вере, или како се зове то, шта носили? Што носиле тад?

С.Р.: Па, у то време нису имали много шта да носе, осим ракије. Значи, размена са пријатељима. Значи, однесу своју ракију и то било за вери-, за прво зговарање било, а кад би се договорили по... Кад се договоре за девојку, кад иду, онда се носи дар. То је већ одлука и изваде кад ће буде свадба.

Ј.Ј.: И што се носи у дар?

С.Р.: Па, тад нису имали много шта, него чарапе, неки полувер, неки џемедан, минтан, и тако.

Ј.Ј.: Добро. И онда, значи, то као испросе младу и онда иде свадба.

С.Р.: И за свадбу, значи, иду сватови. Скоро сви који учествују на свадби иду и по снаше. Већином ишли и са коња да је узму, пошто немало друго превозно средство, него коњ им био. Значи, нешто... Имала одређена особа која води коња. Имао барјактар.

Ј.Ј.: Е, то. Ко све учествовао?

С.Р.: Барјактар се стављали млад, нежењен дечко, овај, момак. За девер и деверовица се стављале старији брат...

Ј.Ј.: Од кога?

С.Р.: Од младожење.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: А за старог свата се стаља, значи, та жена, свекрва, која жени сина, њен брат. Стари сват имао задужење да команда кад ће се крене, колко ће тамо да траје... Он, упраља са сватовима. Значи, он је био задужен да управља. Да, ако се нешто деси, или неко се напије, па неће да изађе, да приђе, да не буде свађе, да буде као мировњак, да све се обави свадба како треба. Он се звао и стари чауш.

Ј.Ј.: Добро. А за барјак? Како се, де га узимали?

С.Р.: Барјактар је био задужен да... Не сме да испусти барјак. Он је награђен за то, добио, на пример, минтан или нешто. Уколико би му га неко узео тамо, они би можда тражили ношто више, нешто вредније да би му вратио. Ако се барјактар врати без барјак, онда је понижен [смех].

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: И он мора да буде јако одговоран за барјак.

Ј.Ј.: Добро. А за на барјак, сам чула, се стављала јабука?! Или... Је л' се стављала?

С.Р.: Стављала се јабука и новчанице, ал у то време било мало... Није било толко новац. Јесу били сребрњаци.

Ј.Ј.: Аха, аха.

С.Р.: Па су овако мало [смех].

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: Јабука коју невеста бацала кад уђе у двориште била напуњена са паре, она се звала кићена јабука.

Ј.Ј.: Е, само смо прескочили како се спрема девојка за свадбу? Шта се ради у њену кућу, како се спрема?

С.Р.: Ако сутра долазу по младе, значи, девојка била задужена, ко сад што иду девојачко вече, а код нас, у то време, њу су купале другарице.

Ј.Ј.: Добро, аха.

С.Р.: Значи... Нормално, није било купатило, него било корито, дрвено. Они су је посипавали водом, оне... [Са ташче.] Овај... [смех] Певале.

Ј.Ј.: А и тад певале?

С.Р.: Да.

Ј.Ј.: Имала нека одређена песма?

С.Р.: Не. Могле су иначе те песме што певају за лазарице, за Велигдан, и тако.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: И онда биле су дуже време... Пошто од узбуђење није могла девојка да спава, они су правили друштво. Значи, оне тад спавале код ње, све до сутра, док не дођу по њу. Овамо, они су се спремали да имају нешто да почасте госте који дођу да...

Ј.Ј.: [Да је узму.]

С.Р.: Иду да је узму, па да се врате, значи... Е, сад кад... Сутрадан иду по младе. Ишли су сас коња. Узму... Тамо их дочеку. Деси се да буде и ручак, али већином попију нешто и кад се враћу овамо, свекрва је задужена да испред врата стави панталоне мушке да згази на њих... Да јој рађа мушку децу.

Ј.Ј.: Снаша?

С.Р.: Прескочи јарам... Јарам знате што је?

Ј.Ј.: Аха.

С.Р.: Онда, исто... То је испред прага. Прескочи и праг... И неко јој дода мушко дете, поново да подигне, да би опет рађала мушку децу. Много су била битна [смех] због, овај, да би имао ко да ради, јер се од рада, од имања живело. Тако значи, већином се напомињало за мушку децу.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: Е, сад, кад... Дође и спусти мушко дете на земљу, сачека је свекрва на трonoшку столицу са... Преко главе са марамом су биле већином кашике, оклагија и све. Она треба то да одвеже њој, а то...

Ј.Ј.: То било закачено њој за главу?

С.Р.: То било закачено њој преко чело. Онда стави се около, око марама, кашике и све, и онда се то одвеже и ослобађа је, свекрву. Да ће буде добра снаја, да ће да је ослободи од кућне послове. И прилази при шпорет. Ако није био шпорет, било је, овај, оцак, верига и котличе, и ту посоли мало пасуљ, и свекрва је срећна, мислећи да ће да је ослободи од толиког посла.

Ј.Ј.: Добро, добро.

С.Р.: И сад ту дође младожења, сачека њу и одводи је да спава. Одма иду да спавају; ови се, други, веселе, а они иду да спавају. Уз весеље, временом по један младић иде на врата да прислушује младу и младожењу. И то опет се због тога наводи, за мушку децу. Само мушки прислушкују. У току ноћи два, три пута неко оде до врата и то је неки наговештај да се роди [смех] мушко дете.

Ј.Ј.: А онда само, овај, нисмо рекли како се звало на свадбу. Како се позивало раније?

С.Р.: На свадбу... Ишо... Најстарији из куће са буклију и прво се ишло код кума.

Ј.Ј.: Добро. А буклија шта је?

С.Р.: Буклија је јена дрвена, пљосната флаша, да кажемо тако, која се окити цвећем и из куће закити. Била је марама која је седела. То је једно платно изаткано ручним радом и навезено са стране, као пешкир, и то стајало, на пример, више огледала. То се каже марама, марама за огледало. Значи, они окиту ту буклију са том марамом, па сад кад иде тај најстарији код кума, значи, сви званици су требали да ставе понешто на ту буклију, као дар. Тај ко је носи... Већином су стављали вунене чарапе, шта су имали... Значи, то је било као мало већи част да

то дођу у двориште, да те зове. Попије, попију мало ракије, значи, из те буклије, наздраве и каже домаћин да дођу тад и тад на свадбу.

Ј.Ј.: Добро, добро. А како се правио хлеб за младу, за свадбу? Ко правио?

С.Р.: Најмлађи укућанин, девојчица.

Ј.Ј.: Код младожење?

С.Р.: Код младожење. И она, значи, док меси хлеб, мора да ћути, не се ставља ни квасац уопште, само шећер, и вода, и брашно. Значи, то је тако, тај хлеб тако се замеси, и она не сме да прича из разлога зато што сматру ако прича, неки је пита нешто, а намерно је питају, да виду да л' ће она да се превари и да л' ће стварно да буде мир са младожењом и, и, и, снајком, јер она... Питају нешто, она неће да одговара. Тако јој је и речено. Све док заврши. Док замеси тај хлеб, док га испече, не сме, док га однесе у собу, да каже ништа да не би се свађали младожења и млада. Кад се све заврши, однесе се и мед. То важило кад буде свадба, кад се заврши све, обичај, значи, увече они исто уђу у собу и не причају ништа док не узму хлеб и умоче у мед. И поједу, и уђу у кревет ћутучки. То је због да не би се свађали, да би били добри, да им буде благ живот, добар живот.

Ј.Ј.: А је л' имао име тај хлеб?

С.Р.: Младин, младин хлеб, за младе. Тај хлеб се звао благо лепче и стави се у сакуљче.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: Зато је као са шећер, благ.

Ј.Ј.: Аха, благ. Са шећер и то. Добро. Е, онда сад можемо да наставимо за свадбу. Значи, они легну у кревет и сутрадан ујутру кад се про- буде, шта се ради?

С.Р.: Сутрадан се изводила снаша на воду. Значи, сви комшије, сви се припреме, младу обуку у ношњу. Иначе, и венчаница била ношња. И сад, овај, они, ишло се на најближи извор у селу. Млада, девер, деве- ровица и и остали, после комшије иза и певале се теј песме свадбене. Певало се *Ја ураних јутрос рано* [пева].

Ја ураних јутрос рано, рано, пред зоре.

Сусрела ме девојчица, неког чекаше.

Ја јој реко: „Добро јутро, добра девојко.“

Она мени одговара тужно, жалосно:

„Имам драгог на далеко, у туђу земљу.“

Сјај месече до зоре, не залази, рано је.

Синоћ беше девојка, уранила невеста.

Беле дворе помела, хладне воде донела,

Хладне воде донеле, горке сузе пролила:

„Јаој, мени, до Бога, никог немам од рода.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: И комшије сви иду иза снаше до, до тај извор, а остали из село, ко хоће изађе испред капије и... Сви желе да виде.

Ј.Ј.: Да гледу.

С.Р.: Да гледају, да виду младу. И онда коментаришу: „Лепа, овај, снаша, лепо је обучена.“ И тако.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: Она је имала крчаже у руке. Значи, ишла до извор да би донела воду, али младожења није ишо. Она њему треба да донесе воду, да бине послушна. Значи, отишла чак на извор да му донесе воду. И он чека. Вино се служило са ибрик, то је накићени крчаг. А млада поливала ноге и руке старијима са ђугумом.

Ј.Ј.: А ко пуни воду на извор?

С.Р.: Девер. И сад девер пукне, ако којим случајем не пукне пушка, они третирали да невеста нешто није била чиста девојка. Ако пукне пушка из прве, сви су срећни. [Ако пукла пушка, значи девојка поште-на дошла у кућу.]

Ј.Ј.: Добро, и онда после шта се ради? Кад дођу кући?

С.Р.: Кући... Млада да свом младожењи да попије воду, он је пољуби, захвали се...

Ј.Ј.: Добро, добро. И то је, значи, за на воду кад је изводе. Добро. А шта се радило, рецимо, девојка ако не била невина кад се уда?

С.Р.: Девојка ако не би била невина, ујутру, место да иде на воду, она, значи... Ако немају магарца у кући, они у комшије узму и окрену је наопако. И она, овај, неко од комшилук врати невесту кући, онда било брука и срамота... У селу сви, значи, то после се прича годинама и зато је било строго тако да се виђу, зато ишли да зговарају девојке, зато и било тај... И кад су ишли на сабор, на пример, браћа пазе... Једина забава им било сабор и лазарица. Е, сад, ако су на сабор, значи, браћа су морала да воде рачуна где се креће њихова сестра да не би дошло до овога, јер то после брука за целу фамилију, ужу и ширу. Значи, невиност им била битно, много битна, из овог разлога што се то знало, морало да се зна. Значи, нема ту. Ако она није, онда су они њу, значи, у сред дана врате назат. Наопачки, значи, је окрену.

Ј.Ј.: Да, да, да. [Према реп.]

С.Р.: Према реп [смех]. Девојка се врати кући, то онда пукне брука, и то била за ту фамилију годинама, значи, они су обрукани, чак шта више. И зато су држали, значи, девојке строго, под контролу, да не дође до тако нешто. Зато су ишли стари да зговоре девојку, а не пустали момка да иде да тражи девојку.

Ј.Ј.: А, овај, нисмо рекли још ово. Кад иде та свадбена поворка, шта не треба да сретну на пут? Шта се рачунало као лош знак?

С.Р.: Па, кад би се нашле, значи, две свадбе у истом дану, они морали да се договоре да се не сретну на венчање. Значи, кад било венчање једних, пошто је то увек, мало село, венчају се они, а онда им каже неко они се вратили кући, а ови иду. Значи, то било то, као неће имају децу ако се сретну. Остаће неко без деце.

Ј.Ј.: То је само то?

С.Р.: То је њихово виђење. Овај обичај што сам испричала је у ноћ, кад донесуале, у мрак снајка се доводила кући. А за у дан било, значи, полази се, сватови сас коња, с чезе, кој имао. Можда имале, позајмљивале људи. Ако има у село два пара чезе, значи, они отину, замољу: „Те ни дадете, ћ' идемо, далеко ни је снаша у друго село, да ни дадете чезе.“ Или у чезе или на коња. Ишли сви сватови сас музику, већином. Није била хармоника, били су трубачи, неки гоч, и тако. Значи, они. Чују људи, изађу. Прикључе се, значи, да их отправе до неко време, слушају музику, веселе се са њима, па се неко врати кући, ко није зван. Кад они тамо, исто, комшилук сачека сватове. Није било лако да дођеш да видиш младу, значи кад је узимали у дан. Они ставе је у одаје, тамо у њину собу. Ови пију и неко има задужење, стари сват, да каже: „Ајде, дајте, ми смо дошли за снашу, дајте да видимо снашу.“ Они кажу: „Мора да платите!“ Они немају пара. Они кажу: „Може и чарапе, може и џемедан, може минтан, било што!“ То буде више шала. Овај, већином од младе држи врата неки млађи брат. Њему се да неки, неке чарапе или нешто да би отворио врата. Тада се тражи откуп. Да свекар, уђе, кад уђе свекар, био задужен да, деси се да млада није имала опанке, па јој донесе опанке. И онда он каже: „Донео сам опанке, ако немаш у шта да дођеш, ево, имаш опанке и сад водимо те код нас.“

Ј.Ј.: Како се звао тај хлеб? А имао назив?

С.Р.: Блага погачу крше преко главе, а носи се још једна за у астал. Младина мајка прави још једну погачу, која се крши. Свадбени, млада-лачки хлеб, за младу. И изнад главе они сломе. Сви који су били у собу код младе и ови што су дошли, који су били одређени. Нису улазили сви у собу, него одређени, стриц, неко, свекар и наводно и младожења тад уђе, кад је у дан, кад иду по снаше. И они ту сломе хлеб да бине берићетна, добра. Да им не одузму берићет из куће, него они доносу хлеб. Па исто то раде и код младожење. Значи, се ломи хлеб, све се врти око хлеба. Значи, да буде берићетна снаша и они то раде кад треба да крену. Значи, не виде девојку док не крену. Веселе већином у двориште, пије се ракија, послужи се то што је Бог дао, и тако крану. Ставе девојку на коња, неко води коња, то иде полако. Ако су у чезе, у чезе. Исто млада понесе чез. Чез је оно што је спремила млада за тамо да однесе. То буду белови, од ткано платно, чаршафи, јастуци. Што је имала, што могло да се спреми. Њени колко су могли да јој даду да се спреми. Већином њена спрема била

у ковчег. Тако су. То је било неки сандук урађен, мало украшен, изрезбарен, офарбан да буде мало лепше. Значи, то она исто. То је нека врста намештаја њој било. Значи, она је морала у то да држи њене ствари.

Ј.Ј.: Добро.

С.Р.: Тако. Дође до куће од младожење, свекрва имала улогу да је пречека у двор сас сито. Исто то се ради да буде берићетна. Значи, у сито се стави коцке шећера, старински наши калапи. Не знам зашто их звали тако. И пшеница; буде и неки новчић. Она морала да се окрене, свекрва јој нареди да се окрене према сунцу, да је греје сунце целог живота, да буде срећна, баци из сита једном руком, то што има у сито, значи те калапе, и пшеницу, и новац, па баци на десно, па на лево, па иза. И мора да се окрене према куће и да баци на кров сито. Ако застане сито на кров, значи биће берићетна, ако падне, значи неће бити баш добра домаћица.

Ј.Ј.: Онда улазе у кућу, или шта раде?

С.Р.: Кад улази у кућу, одма је сачекају панталоне мушке, опет да би родила мушко дете, прескоче преко јарам, улази сас десну ногу у кућу преко прага. И оно као пре што смо рекли, са свекрвом, да јој одвеже то после.

Ј.Ј.: Добро, добро. И онда се прави весеље, свадба. Или шта се ради?

С.Р.: Веселење. Све до увече. До у мрак. Веселење може да траје цео ноћ, а младожења има одређено време. Они су ишли на спавање мало раније.

Ј.Ј.: Исто у собу их сачека то лепче?

С.Р.: Да, оно што смо претходно рекли.

Ј.Ј.: А у шта се ставља тај хлеб у собу?

С.Р.: Па, у сакуљицу, нису тад били богати са намештај, него имали старе чивије које су... Да окаче копарче, или она своју пауту. Значи, иза врата их чекао тај хлеб који је био обесен, благи хлеб, и онда они то пој-, узму по јен залогај. Не причају, значи, све. Да не би се свађале, док не поједу то. Тај благи хлеб.

Ј.Ј.: Добро. А против урок, а се стављало нешто код младе и код?

С.Р.: Овај... Задужена била мајка од младожење и мајка од невесте да направе, да узму лешник, да нађу који је пробушен, кваран лешник. Он има рупицу, значи ушо црв у лешник и сад то им добродође. Значи, ту су убацивали живу. Ако су могли, који су имали живу. И онда узму восак и затворе ту рупу и шашију мало, са, овај, материјал. Неку крпицу и тој.

Ј.Ј.: Како се звало тој?

С.Р.: Амајлија. И онда то невеста на дан свадбе носи са се-, код себе, значи, прикачи за... Да се не види. Исто и младожења. Значи, то да им не би неко нешто урадио... Да им... не направе нешто зло. Значи, ако они то имају код себе, да се не плаше тога. И од урока. А у кре-

вет, мајка од сина ставља нешто железно, гвожђе неко. Да буду чврсти деца, да они буду чврс брак. То она им сакрије да они изпрве не виде, негде де неће дуго време нађу они то. Значи да се не види. Да они не виде то, на пример, годину дана. Значи, нешто, неки метал.

Ј.Ј.: Добро. А да кажемо још које, рецимо, песме биле карактеристичне за свадбу? Рецимо, кад је узимају која песма, па кад је изводе на воду која? А имала одређена?

С.Р.: Па, најчешће *Сјај месеце до зоре*.

Ј.Ј.: Како иде та песма? То кад је узиму или?

С.Р.: Кад дође.

Ј.Ј.: Код свекрве, мислим, код младожење?

С.Р.: Да.

Ј.Ј.: Добро. Како ишла та песма?

С.Р. [пева]:

Шта је оно што се бели, шта оно веле?

Ај, оно мајка сина жени, па се веселе.

Ј.Ј.: Супер, добро. А још нека песма а имала, или...?

С.Р. [Пева]:

Вишња се од корен корњаше,

Млада се од мајке делеше.

„Прошћевај, мајко, прошћевај,

Прошћевајте, мила родбино.

До сега сам мајку слушала,

Од сега ће слушам свекрву.

Свекрву, злву, јетрву,

И тој најмало деверче.“

Ј.Ј.: А кад изводе девојку на воду, која песма се пева?

С.Р.: *Синоћ сам се женио* [пева].

Синоћ сам се женио и девојку узео.

Синоћ сам се женио и девојку узео.

Синоћ беше девојка, уранила невеста.

Синоћ беше девојка, уранила невеста

Ј.Ј.: Добро. Хвала пуно!

Свадбени обичаји разликују се од села до села у Сиринићкој жупи, а данас њихово практиковање зависи и од жеље младих да их поштују. Наводацисање је ретко, а извођење девојке на воду већ готово у потпу-

ности припада прошлости (донекле се чува у селу Готовуша). Неки од елемената свадбеног ритуала (бацање сита, гађање јабуке, подизање мушког детета, мешање хлеба, даривање младе и сватова) још се практикују због укорењености представе да непоштовање одређених правила представља лош знак за нови живот будућих младенаца.

Напомене о казивачу

Славица Реџић рођена је 1957. године у Врбештици, одакле су и њени родитељи. Удата је и живи у Штрпцу, а у браку је 35 година. Завршила је осам разреда школе у Штрпцу и три у Тетову. Бави се певањем народне музике и учествује на бројним културним манифестацијама фолклорног карактера.

Wedding Customs in the Sirinić District

Jelena G. Jevtić and Tijana J. Milentijević

Summary

The paper presents transcript of the interview with Slavica Redžić (born in 1957) from Vrbeštica (Sirinić district, Šara mountains region), recorded in 2016. Selected fragment is a narrative about the wedding customs in Sirinić (matchmaking, preparing of ritual bread, ritual gifts, customs related to fertility and protection), and it also includes several wedding folk songs.

Keywords: wedding, wedding customs, folk songs, Sirinić district, field research

Јелена Г. Јевтић
Студенткиња Филозофског факултета
Универзитет у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици
Е-пошта: jelenajevtic789@gmail.com

Тијана Ј. Милентијевић
Студенткиња Филозофског факултета
Универзитет у Приштини са привременим
седиштем у Косовској Митровици
Е-пошта: tijanamilosevic21@gmail.com

Примљено: 26. 4. 2019.
Прихваћено: 1. 6. 2019.